

श्री अक्षरधन

मे, जून, जुलै २०१६

मे विशेषांक

रुपये : २५/-

सरिता गुजराथी

संपादिका

मावपूर्ण श्रद्धांजली

शेतकऱ्यांचा उध्दार कर्ता

श्री भवरलालजी जैन

२००८ साली मी, मुंबई ग्राहक पंचायतीचा कार्याध्यक्ष म्हणून, आणि जैन इरिगेशनचे तत्कालिन अध्यक्ष श्री. भवरलालजी जैन यांच्या निमंत्रणावरून, जळगावला भेट दिली होती. माझ्या सोबत सर्वश्री अरविंद दिघे, निशिकांत गुर्जर आदी अन्य पदाधिकारी होते. जैन इरिगेशनचे श्री. विजय मोहरीर हे आमचे समन्वयक होते.

श्री. भवरलालजींना मुंबई ग्राहक पंचायतीची वितरण पध्दती समजावून घ्यायची होती व ती आपल्या कर्मचाऱ्यांसाठी अमलात आणावयाची होती. त्यासाठी त्यांनी आमच्याशी दोन दिवसात दोन वेळा सविस्तर चर्चा केली. त्यांच्या या भेटीत मी त्यांच्या प्रसन्न व्यक्तिमत्त्वाने आणि प्रागतिक विचारसरणीने फार प्रभावित झालो. त्यांची जिज्ञासू वृत्ती त्यांनी विचारलेल्या प्रश्नांतून प्रगट झाली. त्यांचे व्यवहार चातुर्यही मला खूप भावले.

आम्ही देखील त्यांना अनेक प्रश्न, वैयक्तिक स्वरूपाचे व त्यांच्या उद्योगासंबंधी, विचारले. त्यांनी अतिशय मोकळेपणाने त्यांची उत्तरे दिली. त्यांचा दिनक्रम अतिशय आखीव रेखीव होता. सकाळी जैन हिल्सवर फिरायला जायचे. सोबत एका विभागाच्या व्यवस्थापकाला घेऊन जायचे. फिरताना त्यांच्याशी त्या विभागासंबंधी च्या प्रश्नांची चर्चा करायची. कामाची योजना आखायची. त्यानंतर नास्ता करायचा. त्यानंतर बॅटरीवर चालणाऱ्या वाहनातून त्यांनी सुरु केलेल्या आगळ्या वेगळ्या 'अनुभूती' विद्यालयात फेरफटका मारून पाहणी करायची. नंतर कार्यालयात जायचे. साधी राहणी हे त्यांच्या व्यक्तिमत्त्वाचे ठळक वैशिष्ट्य होते. पण मुख्याधिकारी (चेअरमन) म्हणून त्यांचा प्रभाव मला विशेष जाणवला. झाडूवाल्यापासून विविध विभाग प्रमुखांपर्यंत सर्वजण त्यांना 'भाऊ' म्हणूनच आदराने संबोधित. आपल्या सर्व कर्मचाऱ्यांशी इतके एकरूप होणे त्यांना जमले याचे कारण त्यांची 'गांधीवादी' विचारसरणी हेच होय.

भवरलालजी उर्फ भाऊ हे एक द्रष्टा उद्योजक होते. केवळ ७ हजार रुपयांवर सुरु केलेला उद्योग त्यांनी ४० वर्षांत कोट्यावधी रुपयांची उलाढाल करणाऱ्या उद्योगात परिवर्तित केला. जैन पाईप्सला मोठी लोकमान्यता मिळवून दिली. टिबक सिंचन पध्दतीने लाखो

शेतकऱ्यांचा उध्दार केला. टिबक सिंचनात भारताला जगात तिसऱ्या क्रमांकावर नेऊन ठेवले.

शेतीविषयक संशोधनाला त्यांनी प्राधान्य दिले. टिशू कल्चरला प्रोत्साहन दिले. केळी उत्पादनात संशोधन करून गुणवत्ता वाढ केली. आज बाजारात दिसणारी मोठ्या आकाराची पिवळी धमक केळी ही त्यांचीच देणगी होय.

माती व पाण्यावर संशोधन केले. व्हायरल रिसर्च लॅब भारतात सर्वप्रथम उभी केली. सफेद कांढावर प्रक्रिया करणारा ओनियन डिहायड्रेशन प्लँट उभा करून ग्राहकांना सुका कांदा पुरविला. त्याची निर्यात केली. शेतकऱ्यांना हमी भाव मिळवून दिला. त्यांचे आर्थिक कल्याण केले.

स्वतः जैन हिल्सवर आंब्याची हजारो झाडे लावली आणि स्वतः निगराणी करून वाढविली. सुमारे दीड लाख टन आंब्यावर प्रक्रिया करून बाजारपेठ मिळविली. त्यामुळे स्वतःच्या मालकीच्या उद्योगात हजारो रोजगार निर्माण केले. जळगावच्या आजूबाजूच्या सुमारे २० गावातील तरुणांना त्यांनी आपल्या उद्योगात रोजगार मिळवून दिला. त्यानंतर सोलार सिस्टीम विकसित करून सौर उर्जा साधनांची निर्मिती केली. सोलार हँड पंप हे त्यातील ठळक उदाहरण. प्लायवूडला पर्याय म्हणून प्लॉस्टिक शीटसचे उत्पादन हाती घेतले.

सतत ४०-४५ वर्षे शेतीचा आणि शेतकऱ्यांचा विचार कै. भवरलालजी यांनी केला. त्यामुळे त्यांना अनेक मोठे पुरस्कारही लाभले. अशा या शेतकऱ्याच्या उध्दारकर्त्यांचे २५ फेब्रुवारी २०१६ रोजी मुंबईच्या जसलोक हॉस्पिटलमध्ये निधन झाले.

कै. भवरलालजी जैन यांना श्री अक्षरधन परिवारातर्फे विनम्र श्रद्धांजली.

- डॉ. रामदास गुजराथी

मो.: ९३२३२ ७४२४४